

"L'AMOR MARINER", POEMA DE ROC LLOP I CONVALIA: ORIGINAL I TRADUÏT

EMIGDI SUBIRATS SEBASTIÀ
Professor de secundària i investigador literari
emigdi@hotmail.com

[Data de lliurament i acceptació: juliol de 2020]

PARAULES CLAU:

memorialisme poètic,
amor, mar, aventura i
postal

PALABRAS CLAVE:

memorialismo poético,
amor, mar, aventura y
postal

KEYWORDS:

poetic memorials, love,
sea, adventure, post

RESUM

Un poema extens de Roc Llop i Convalia, molt característic de la seua producció. Primerament, tracta els temes que són una constant en la seua poètica: l'amor, l'aventura i els perills que envolten l'ésser humà, a part d'una admiració per la immensitat de la marina. Segon, l'autor realitza una habitual doble versió de les seues composicions en la llengua nativa i en la castellana, que també ha adoptat com a idioma de creació, igual com va fer amb el francès. L'ideari del poeta porta i transporta el lector a un viatge en què traspuen els sentiments, per mitjà d'un molt destacat ús lingüístic, prova de la seua categoria com a versador. Aquest poema exemplifica el model poètic d'un poeta veritablement prolífic com va ser Roc Llop.

RESUMEN

Un poema extenso de Roc Llop i Convalia, muy característico de su producción. Primeramente, trata los temas que son una constante en su poética: el amor, la aventura y los peligros que rodean al ser humano, aparte de una admiración por la inmensidad de la marina. En segundo lugar, el autor realiza una habitual doble versión de sus composiciones en

la lengua nativa y en la castellana, que también ha adoptado como idioma de creación, igual que hizo con el francés. El ideario del poeta lleva y transporta al lector a un viaje en el que rezuman los sentimientos, por medio de un muy destacado uso lingüístico, prueba de su categoría como versador. Este poema ejemplifica el modelo poético de un poeta verdaderamente prolífico como fue Roc Llop.

ABSTRACT

A long poem by Roc Llop i Convalia, very characteristic of his work. Firstly, it deals with subject matter forming a constant in his poetry: love, adventure and the dangers surrounding human beings, as well as his admiration for the immensity of the sea. Secondly, the author habitually made dual versions of his compositions in his native language and in Spanish, which he also adopted as a language for creation, as he did with French. Through his outstanding use of language, which demonstrates his class as a writer of verse, the poet's ideas lead the reader on a journey brimming with feelings. This poem is a good example of the working methods of Roc Llop – a truly prolific poet.

ROC LLOP I CONVALIA

Podem considerar en Roc Llop i Convalia (Miravet 1908 – Vitry-sur-Seine 1997) com a un poeta veritablement prolífic, atès que al llarg de la seua llarga vida va anar omplint milers de fulls amb tota mena de versos de format, temàtica i mètrica diversa. No voldríem ser agosarats però pensem que podem qualificar el seu univers lletrat com a memorialisme poètic, atès que sap plasmar com pocs altres els seus sentiments i les seues vivències més íntimes d'una manera ben lírica.

Primerament, hem de tindre ben present la seua trajectòria personal, professional i política/sindical. Mestre d'arrel anarquista (militant de la Confederació Nacional del Treball), es va interessar pel moviment pedagògic que volia impulsar la implantació de l'educació laica durant els anys de la Segona República. Va redactar algun tractat de pedagogia educativa durant un període il·lusionant en què s'havia incorporat la llengua catalana al sistema educatiu públic. Represaliat com a conseqüència dels Fets del 6 d'octubre de 1936,¹ va ser empresonat al vaixell presó *Manuel Arnús* al Port de Tarragona, a la vegada que va ser destituït per decret com a mestre de l'escola pública del poble de Vallfogona de Riucorb (Conca de Barberà). Durant els primers mesos del conflicte bèl·lic va exercir com a delegat de Cultura de la Generalitat a la

vegueria del Camp de Tarragona. A finals de gener de 1939 es va veure forçat a creuar el Coll d'Ares envers la ruta incògnita, que el va portar a camps de concentració de la Catalunya del nord com el de Setfont, a allistar-se a la companyia de treballadors estrangers per construir l'estratègica Línia Maginot en plena Segona Guerra Mundial, per finalment ser capturat per la Gestapo i deportat al camp de la mort de Mauthausen-Gusen, a la regió austríaca d'Oberdanau, un dels més terrorífics i sagnants dels que va instaurar el règim nazi.

Un cop recobrada la llibertat el 5 de maig de 1945, es va instal·lar a la regió parisenca, on va poder realitzar una notable tasca lletrada com a bibliotecari de la CNT a l'exili, redactor de fulletons com *Hispania* o *Terra Lliure*, així com, molt especialment, com a intrèpid poeta, que va aconseguir retratar com ben pocs l'horror viscut.

La seua extensa obra poètica hauria de quedar dividida d'acord a tot un seguit de temàtiques concretes, mitjançant les quals l'autor pretenia exterioritzar els seus sentiments més profunds i el seu estat d'ànim en particular, a voltes la denúncia més aferrissada sobre tot allò que li havia tocat viure. Conseqüentment, sempre des de la seua dramàtica situació personal com a exiliat, al qual se l'havia desterrat de la terra natal, a la vegada que havia sofert la llopada més cruel possible per part del règim genocida més espantós que ha conegut la història.

Quant a les esmentades temàtiques hem trobat oportú de remarcar les següents:

Amorosa	Càntics a la natura verda	Postals turístiques	Humanista
Pacifista	Obrerista	Elogiosa	Horror

La llengua habitual de la seua poètica era majoritàriament la seua vernacla, el català, tot i que en nombroses ocasions va fer ús del castellà, així com també del francès. Els eixos temàtics romanen idèntics en qualsevol de les tres parles, però.

Els quatre anys viscuts entre la fam i la mort a Gusen² li varen deixar una petjada inesborrable. La seua tragèdia personal el porta a un fet imprescindible per tal d'entendre la seua obra: fins i tot quan compona poemes de caire amorós o de natura es nota el desencís del cantor envers un futur en què no s'haurien de repetir mai les atrocitats d'un passat massa recent encara. El paper de l'ésser humà queda sempre en entredit forçosament, com a responsable directe d'un gran nombre de maldats i d'infinits de sofriments. El seu ideari obrerista queda ben implícit en versos en què retrata la supeditació de les persones als poders polítics i econòmics. La recerca de la pau omnipresent, l'amor familiar irrenunciable, els elogis envers personalitats amigues que han realitzat una notable tasca artística i cultural, i emergents càntics a una terra natural bella, conformen un univers poètic d'altura notable.

L'any 1965 aconseguia el primer èxit literari en ser guardonat als Jocs Florals de l'exili celebrats a París, per diversos poemes (*Aquella mort*) que varen ser publicats dos

anys després en un llibre amb un nom ben significatiu: *Poemes de llum i de tenebra*.

Ja a finals dels anys 1970 veia la llum un extens poema únic en francès, *Mission ratée de l'homme sûr terre*³ (*La missió equivocada de l'home sobre la terra*), on deixava palès el seu escepticisme sobre la petjada humana en aquest planeta, que era capaç d'escombrar la bondat i deixar al descobert tota mena d'inhumanitats malignes.

El 1986 publicava *Tríptic de l'amor i altres proses*,⁴ en el qual va incloure alguns dels seus poemes més coneguts com: "Costa de Riago", "Poema de la lluna folla" i "A Margarida". Els dos primers havien estat musicats per l'emblemàtica cantautora, pintora i lluitadora antifeixista Teresa Rebull,⁵ una peça clau en la lluita política contra el règim feixista i en el treball per a la recuperació de la cultura catalana.

En aquest recull hi va incloure igualment quatre narracions titulades *Contes negres vora el Danubi*,⁶ les quals havien estat guardonades als Jocs Florals d'Amsterdam de 1974, al darrere dels quals hi ha un transfons de fidelitat immensa a la catalanitat.

L'any 2018, es va tirar endavant a títol pòstum una breu antologia poètica que incloïa 30 poesies ben representatives, a la qual se li va donar el nom de *Ressec el llavi de dèria*,⁷ un dels versos més emblemàtics de la seua notable producció.

LES POSTALS POÈTIQUES: POESIA PERSONALITZADA

A part de tota aquesta destacadíssima tasca poètica, que va veure la llum de manera molt escalonada en format llibre, o que es va anar imprimint a les pàgines dels rotatius antifeixistes anteriorment esmentats, la figura de Roc Llop i Convalia també pren alta dimensió per mitjà de tot un seguit de postals poètiques que volien deixar petjada en moments determinats de l'any, sobretot en celebracions casolanes com és el Nadal o el canvi d'any. El poeta solia publicar les seues salutacions en un full d'impremta que anava repartint entre familiars, amistats, lletraferits, artistes i companys ideològics de lluita obrera i política. El seu ferm compromís amb el llenguatge el portava a usar-lo degudament per tal de donar auguris i elogis en períodes durant els quals s'esqueia. Li suposava tota una autèntica devoció, per la qual era altament conegut en els ambients de la resistència antifranquista en què es movia activament.

RESSEC EL LLAVI
DE DÈRIA

ROC LLOP I CONVALIA

A cura d'Emigdi Subirats

onadandicions.com
• POESIA, 36 •

A voltes, unes estrofes soltes d'algunes d'aquestes "postals" les trobem entrelaçades en composicions més extenses. Aquest no és un fet secundari, sinó una manera d'entendre l'ús poètic ben particular. És a dir, uns versos que poden tindre un sentit de manera individual, però que es poden incorporar a una composició més extensa amb un missatge semblant, tostemp a criteri del creador.

"L'AMOR MARINER"

Aquest poema és, indubtablement, força representatiu en el marc de la seua àmplia producció. Compta amb un seguit d'ingredients ben *llopians*, ens permetem fer aquest neologisme per tal de descriure el seu estil. Ens trobem davant d'un dels seus habituals cànctics a la grandiositat de la natura, aquest cop mitjançant l'exaltació de la mar, paraula que ha inspirat tantíssims cantadors al llarg del temps. La força imparable marina el guia pels camins a voltes tempestuosos de l'amor, i ja tenim en un sol cos dos de les seues temàtiques poètiques preferides. Llavors, trobem tota mena de versos en què queda comparada la bellesa natural i la humana, bellesa en forma de força que pot trencar tota mena de barreres i arribar a bon port. Si el cor amorós batega, també engega motors la mar, que li permet amb empenta innata dominar tot el planeta:

*Mira la mar si es fa gran!
Tan gran que no troba fites,
de pol a pol eixamplant.*

La barca esdevé una de les paraules clau, l'element que ens ha de conduir per un viatge a la recerca de la pau interna amb regust de bellesa externa. De ben segur que els entrebancs han de sorgir de manera sobtada o escalonada en un moment o altre, com en tot l'univers poètic de Roc Llop, poeta de l'horror i de la vida.

*—Mariner, gira el timó,
i torna la nau a terra.
Hi ha tempesta a l'horitzó...
—La sang és tempesta i guerra
i el cor ja no n'és faró.*

Després d'un agitat viatge, hi ha encara lloc per a l'esperança. El poeta es recrea amb adjectius sentimentals i expressions que ressonen a l'oïda bellament, com a signe que el llenguatge se n'ha sortit, ha triomfat de debò. El triomf es troba justament en el fet de florir, verb al qual li inclouríem tot un seguit de sinònims de caire positiu i melancòlic. Floreix la vida i es deslliura amb plaer de les forces del mal, és llavors quan el roser esdevé el símbol veritable de la pau personal i de tota la raça humana, que permet encarar el viure en plenitud.

*Fem florir el nostre amor,
amb la pau enriolada.
La vida feta cançó.
El nostre “amor mariner”
florirà com un roser!*

“EL AMOR MARINERO”

El poeta miravetà va voler deixar constància escrita que la versió castellana era una traducció seua de l'original. Trobem aquesta explicació implícita al final dels mateixos versos, cosa que ens ajuda en l'anàlisi posterior òbviament. De fet, no som coneixedors de gaires autors que hagin traduït tants cops els seus poemes i els seus escrits com el nostre lletraferit riberenc, el qual ja ens té avesats a transportar-nos pels seus viatges inquiets per mitjà de estructures lingüístiques diferents en les quals ell sembla que se sentia com peix dins l'aigua. La llengua nativa, la de formació acadèmica i la del país d'acollida li eren eines literàries adequades, amb el conreu de les quals se sentia plenament de gust.

En aquesta ocasió fa ús de versos heptasíl·labs, tots els quals compostats en estrofes de sis versos. En la versió original catalana havia presentat un format més lliure, sense limitacions mètriques.

Òbviament hem de remarcar el seu destacat domini i la coneixença de la llengua castellana, fet que li permet mantindre en el seu quefer poètic tothora una sonoritat adequada i gaudir d'una gran riquesa lèxica. Es permet fer rimes consonants exquisides, que fan ressonar un missatge carregat de bonhomia i de galivança.

*Viento, vuélvete frescura,
hasta el horizonte puro;
no sea el oleaje muro,
en nuestro amor aventura.
Gaviota de vuelo oscuro,
sé faro, estrella y cuna,
bajo el claro de la Luna.*

AD FINEM

Es tracta, en resum, d'una composició que conté els ingredients més determinants de la producció d'un poeta de cap a peus, com va ser el cantor de Miravet. L'any 1990 va fer el donatiu de tot el seu llegat a l'Arxiu Històric de Tarragona. Conjuntament amb en Josep M. Sáez el vam poder consultar quan en redactàvem la seua biografia⁸ l'any 2008, que coincidia amb el centenari del seu naixement. Entre els molts poemes inèdits, o publicats parcialment, es trobava “L'amor mariner” (“El amor mariner”), la musicalitat del qual podem gaudir seguidament en doble versió.

L'AMOR MARINER!

Lema: "L'amor és vida i la vida és amor"

COM ÉS!

Té la galta camosina,
i el rostre de ben mirar;
i un niu de goig a la sina
i els llavis per a besar.

Els ulls de mar li verdegem,
amb foscors de carenà;
la sedosa cabellera
té la morenor del pa
i un goig d'amor que s'endinsa,
fent-te el cor tot tremolar.

Marinera, marinera,
si et deixessis estimar!

—Mira la mar si es fa gran!
Tan gran que no troba fites,
de Pol a Pol eixamplant.
Barques de llevant, petites,
aneu les veles inflant!

II

Als nostres peus, quin *abim*⁹!
Mirant el fons insondable!
Res no hi ha de comparable
—com és l'*abim* dels teus ulls.
Amor, d'amor, sense esculls!
Si hi caigués torna'm al cim
per després tornar-hi a caure.

III

Mira quin ventall de pi,
per ventar l'amor tardana,
amb el seu brancatge fi!
Deixa d'ésser la germana
i torna't l'amiga avui.

¡EL AMOR MARINERO!

Lema: "El amor es vida y la vida es amor"

¡CÓMO ES!

Su mejilla carmesina
tiene el color de la flor;
el placer su pecho anida...
Su boca rosa florida,
para ser beso de amor.

Sus ojos: ¡qué maravilla!
Son verde y oscuro mar;
La cabellera extendida
es como seda escogida,
luciendo cual oro al sol.

Toda ella encendido hogar,
para albergar corazones,
—como exquisitas flores—
con perfume de azahar...
¡Hecha y pulida en crisol!

El amor llega encendido,
y derecho al corazón,
con el encanto sentido
como lírica canción.
Marinera, marinera,
quiéreme y déjate amar!

I

—¡Mira la extensión del mar,
como se agranda y aleja;
su magnitud le aconseja
hasta los Polos llegar!
¡Barcos que cruzáis sus olas!...
¡Viento deja de soplar!...

II

—A nuestros pies: ¡oh qué abismo!
su fondo es insondable...
—Nada igual ni comparable,
como lo son tus dos ojos,
mezcla de flores y abrojos...
¡El amor brota en sí mismo!...

IV

Mira la llenca del mar,
com ens crida fetillera,
amb somriure blau de llar.
Ni una ona la desespera,
i s'adorm de goig al tard.

V

Torna't més fresc oratjol,
que l'amor infla la vela.
Gavina del cor en vol,
fes-li de faró i estela.
Fes-te en la vela un bressol!

VI

Infla la vela del cor,
per fer camins d'aventura,
forçant el goig i la sort,
que la barca té fretura
i sent enyorança al port.

VII

Pren embranzida com l'au,
fins on doni l'anelada;
si el dia morent decau
per la nit agosarada,
nit farem dins de la nau.

VIII

No dormis cor, si la pensa,
viu en estat de tensió;
posa les mans al timó
que l'ona salta propensa
i jo perdo direcció...

IX

Pel llom salat de la mar,
llisquem l'amor, bella amada;
la barca ens farà de llar,
de cobricel l'estelada,
i el bes d'esperó sagrat.

X

Bressolats pel flanc de l'ona,
gaudim l'oratge d'amor...
Ton pit em faci d'espona
i em bressis amb la il·lusió
que l'amor compartit d'ona...

III

—El abanico del pino,
abanica amor lejano...
—No seas más cual hermana
(hermosa flor en ventana)
y sé novia en mi destino...
¡No me tengas por hermano!...

IV

—Mira del mar la llanura!...
¡Cómo nos llama su embrujo!
Con una sonrisa pura,
sin viento fuerte que rujo.
La tempestad azulada,
con blancura de ola airada...

V

—Viento, vuélvete frescura,
hasta el horizonte puro;
no sea el oleaje muro,
en nuestro amor aventura.
Gaviota de vuelo oscuro
sé faro, estrella y cuna,
bajo el claro de la Luna.

VI

Hincha del corazón la vela,
y haz caminos en su altura,
forzando placer y suerte...
Lanza la barca de frente
hacia el mar —mano segura—,
que en el puerto se desvela.
Quieta: es el ansia que la apura...

VII

Emprende el vuelo cual ave,
con ímpetu en el anhelo:
que si la noche su velo
extiende, tenue y suave,
dormiremos en la nave,
seguros y sin desvelo.

VIII

No te duermas corazón,
si el pensamiento se inquieta;
pon la mano en el timón
que si la ola está quieta,
no hay lugar ni es razón,
que pierdas la dirección.

XI

Deixa els remes per reposar,
que els braços prenguin alena,
que ara és l'hora d'estimar;
que si el vent, la barca mena,
a mal port no la durà.

XII

Calma el delitar del cor,
per una llarga besada;
que si no s'albira el port
i està la mar "rabejada",
mon braç et serà suport.

XIII

On es troba l'horitzó
i el pol de la nostra vida?
Cel amunt va la il·lusió
amb l'anhel "vara florida"
per senyera una cançó.

XIV

—Mariner gira el timó,
i torna la nau a terra.
Hi ha tempesta a l'horitzó
la sang és tempesta i guerra,
i el cor, ja no és faró.

XV

La platja repòs de mel
i la llar emblanquinada,
el blau del mar i del cel,
ens rimaran la tonada
pel goig que no tindrà vel.

XVI

Amaguem dins de la llar,
tot l'encís de la tornada,
i posem de la mar,
tot l'esforç de la remada...
deixem l'ona reposada!...

XVII i final

—Ai marinera del cor!
Ma marinera estimada!
Ara que ja som a port
i dins de la llar somniada,
deixant del mar el record.

IX

Por la llanura del mar,
bogüemos feliz amada.
Nos hará la barca hogar
bajo la noche estrellada.
La caricia deseada,
fuego de encendido lar.

X

Mecidos por el oleaje,
el fuego ardiendo de amor:
sea tu pecho mi gaje
donde beba su licor;
y tenme en tu esclavaje,
tierno, fiel y acogedor.

XI

Deja reposar los brazos
para que tomen aliento.
Es la hora y el momento
de amar, de estrechar los lazos,
que si el barco guía el viento
no lo llevará a mal puerto.

XII

Del corazón la inquietud,
calma con un tierno beso;
que si estoy de tu amor preso
y el mar es todo quietud,
no hay temor de solitud
ni del viento en el regreso.

XIII

¿Dónde queda el horizonte,
y el polo de nuestra vida?
La ilusión anda perdida...
lejos la playa y el monte;
El sol, en el ocaso se esconde
y el anhelo sin salida.

XIV

Marinero coge el timón
y vuelve la nave a tierra...
Hay guerra en el corazón,
tempestad en la razón,
y el oleaje está en guerra,
y hace el viento el remolón...

Fem florir el nostre amor,
amb la pau enriolada.
La vida feta cançó.
El nostre “amor mariner”
florirà com un roser!

Roc LLOP

Fragments al llibre *Poemes de llum i de tenebra*, acabat a París el gener de 1990.

XV

La playa, retorno ansiado.
El hogar, blanco y florido.
El azul de mar y cielo,
reflejándose sin velo,
—gemelos de amor sentido—
en su inmensidad sin grado...

XVI

Escondamos el amor,
en el hogar placentero;
y gocemos el primero
florecer embriagador.
Tu marinera, yo marinero,
como florece una flor.

XVII y final

¡Marinera de la vida,
marinera del querer!
Hecha flor, hecha mujer
en hermoso florecer.
Nuestra vida una canción
lírica de amor sentida,
con ritmo en el corazón,
para que sea vivida.

¡Y nuestro amor marinero,
brillando como un lucero!

Roque LLOP

La traducción es del autor. Fragmentos del libro en catalán *Poemes de llum i tenebra* (*Poemas de luz y tiniebla*). Terminado en Vitry-sur-Seine (France), en enero de 1990.

BIBLIOGRAFIA

- LLOP I CONVALIA, Roc (1967): *Poemes de llum i de tenebra*. París, autoedició.
- SÁEZ, Josep; SUBIRATS, Emigdi (2009): *Roc Llop i Convalia, l'exili d'un poeta miravetà*, CERE.

"ES TRACTA,
EN RESUM, D'UNA
COMPOSICIÓ
QUE CONTÉ ELS
INGREDIENTS MÉS
DETERMINANTS DE
LA PRODUCCIÓ D'UN
POETA DE CAP A
PEUS, COM VA SER EL
CANTOR DE MIRAVET."

NOTES

1. El president de la Generalitat, Lluís Companys i Jover, va proclamar l'Estat Català dintre de la República Federal estatal com a conseqüència d'una revolta popular que protestava contra la constitució d'un govern de dreta i d'extrema dreta al Govern estatal. Milers de persones varen ser empresonades als vaixells situats al Port de Tarragona, l'*Andalusia* i el *Manuel Arnús*.

2. Camp adjacent al de Mauthausen, prop del poble de Sankt Valentin, en el qual es realitzaven les operacions més macabres.

3. La traducció que personalment vaig fer-ne al català i una explicació contextualitzada va ser publicada a *Miscel·lània del CERE* 2011.

4. Llibre que no va voler comercialitzar perquè es va publicar en la versió no corregida, amb faltes d'ortografia. Literalment, ell havia lluitat molt pel català i no volia que es comercialitzés un llibre seu en aquestes condicions. Personalment en guardo un exemplar, obsequi del seu fill Llibert Llop.

5. Teresa Soler i Pi (Sabadell 1919 – Banyuls de la Marenda 2015), coneguda artísticament com a Teresa Rebull, cognom del seu company, va ser una de les integrants de la Nova Cançó. Com a activista va realitzar una notable tasca política a la Catalunya del Nord.

6. En format individual, varen ser publicats el 2011 per l'editorial A Contravent que dirigia l'actual president de la Generalitat Quim Torra, en una edició de la qual en vaig tindre cura personalment.

7. Vers que encapçala la cloenda del poema existencial "El boig", inclòs a *Poemes de llum i de tenebra*: "Ressec el llavi de dèria, mil febres cremant-li el front, una fita Catalunya, i la llibertat del món."

8. *Roc Llop i Convalia, l'exili d'un poeta miravetà* (2009), obra guanyadora del premi d'assaig Artur Bladé i Desumvila de 2008.

9. Abisme.